

Democracy Report 2022

A göteborgi székhelyű V- Dem Institute éves elemző jelentése

https://v-dem.net/media/publications/dr_2022.pdf

A közvélemény alakulása nem sok jóval kecsegtet, a göteborgi székhelyű V- dem Institute most közzé tett, Democracy Report 2022 című, éves elemző jelentése az autokráciák elszomorító elfogadottságát mutatja ki.

Az évek során nagy tekintélyre szert tett intézet kiterjedt kutatásokra alapozott, kis részletekre is kiterjedő, 54 oldal terjedelmű megállapításaival szemben persze bőven található eltérő eredményre jutó tanulmányok, különösen hazánkban, a svédekkel kapcsolatban kialakult, hűvös tartózkodás idején, a hangoztatott hazai liberális médiafőlény viszonyai között. A széles választék közti válogatást itt is döntően befolyásolja az előzetes elvárások alapján kialakult hit; számomra az eltérő, vagy éppen ellentétes állásfoglalásokban is található elfogadható részletek. Mindenesetre elgondolkodtató, hogy a V-Dem számszerű kimutatása szerint mára az emberiség 72 %-a, 5,7 milliárd ember él autokráciákban, ebből 3,5 milliárd, 44 %, az ún.elektorális változatban, ahol a megrendezett választásokon a rendszer el tudja nyerni a Demos támogatását. Következésképpen valamiféle abszolút igazság keresésére irányuló, bármilyen magas színvonalú vitát okafogyottá tesz a kialakult többségi világnézet: - *Plebs locuta, causa finita !?*

Amúgy is kételkedő alaptermészetemet ismét elgondolkodtatja Karinthy Frigyes írása: És a sokaság ezt kiáltotta: "Barabbást!" És rémülten néztek egymásra, mert külön-külön mindegyik azt kiáltotta: "A názáretit!" Lehet, hogy a nép nem tudta, mit cselekszik? Mancur Olson egyenesen arra figyelmeztetett, hogy minél nagyobb a résztvevők száma, annál kisebb a spontán együttműködés lehetősége. Szerinte az individuálisan racionális emberek sokaságának az evolúció során kialakult társas állapota a lehető legrosszabb társadalmi állapotok egyike. Ebben a helyzetben szükségessé válhat az embereket rákényszeríteni az együttműködésre, különben elkerülhetetlen a háborúskodás. (Mancur Olson, 1965.: A kollektív cselekvés logikája. Közjavak és csoportelmélet. ford. Csontos László.)

A mi Csányi Vilmosunk pedig mások mellett azt a kérdést vetette fel, hogy a nép (demos, plebs vagyis a választók tömege) szupraindividuális egész vagy csak emberek sokasága? Az „egyszemélyes közösségek” sokaságából álló társadalom azt jelenti, hogy a modern társadalom már nem közösség, nem organikus egész, nem egy szupraindividualista jellegű struktúra, hanem az individuumok mechanikus sokasága. Az emberi létmód napjainkban radikálisan átalakult: a közösségi létmódból átkerültünk a társas létmódba. Ezzel párhuzamosan azok a kollektív sajátosságok, amelyek az emberi közösségeket (család, rokonság, nép, nemzet) jellemzik, úgymint önzetlenség, szolidaritás, bizalom, lojalitás stb. éppen most szűnnek meg, s mindez átadja a helyét az individuális racionalitásnak.

Sokak szerint a felsorolt anomáliák jellemzően az újabb hatalmi ág, a pénzvilág hatalmi és vagyoni indíttatású ármánykodásának a következményei, pedig az alapvető okot mások a természetes evolúció veszélyes szakaszának tekintik, amelyben egy globális társulásban, vagyis a nyílttá alakult világtársadalomban az emberek sokkal önzőbb módon viselkednek,

mint a nemzeti közösségekben. A politikai és gazdasági hatalomra ácsingózók pedig kapva-kapnak a feltáruló újabb lehetőségeken. Önként adódik a kérdés, hogy a modern, individualizált társadalom, ahol az embereket az egyéni racionalitás mozgatja, hogyan tudja elkerülni az evolúciós állapot csapdáit, hogyan tudja elkerülni a *bellum omnium contra omnes* állapotát?

Félő, hogy megoldásként az önzetlenségre és bizalomra épülő spontán együttműködés helyét egy világállam által kikényszerített együttműködés fogja elfoglalni. A bürokratikus koordináció erősödése pedig már egy kapitalista jellegű világtársadalomban is korlátozza a magántulajdon, a piaci koordináció és általában a szabadság és a demokrácia lehetőségeit. Végül is, mi a jobb, ha sokféle népben és nemzetben, vagy pedig az, ha egyetlen homogén világtársadalomban létezünk? A válasz azért is nehéz, mert lassanként megértjük a népekre és a nemzetekre épülő létmódból fakadó előnyöket és problémákat, viszont nincs tapasztalatunk egy népek és nemzetek nélküli léthelyzet problémáiról. (Csányi Vilmos: Az egyszemélyes csoportok és a globalizáció. Magyar Tudomány, 2002/6. 72.)

Bp, 2013. április 4.